Oponentský posudek disertační práce Aleny Fry
Recepční proměny Edgara Allana Poea v rukou jeho českých překladatelů a vykladačů
FF UK 2014

Alena Fry se pokusila o vůbec první ucelený vhled do české recepce předního amerického básníka, prozaika a esejisty Edgara Allana Poea, od roku 1853 po současnost. Už svým záměrem i záběrem se tak řadí k pracím průkopnického významu – a hned v úvodu mohu konstatovat, že nezůstalo pouze u záměru.

Práce je archivářsky precizní. Autorce se přitom podařilo nejen nahrnout mnoho materiálu: dokázala vyhmátnout interpretační linky, které českou recepci Poea činí svébytnou a nezaměnitelnou součástí dějin překladu. Důvěryhodnost těchto linek je podložena desítkami citací a odkazů, ale také vlastní vykladačskou erudicí, kterou posiluje badatelčin přesný jazyk, vynikající názorností i poutavostí (až na řídké výjimky, viz zaškrtnutá věta na s. 11).

Autorka podává svůj výklad jako příběh „svého druhu“ (s. 11). Tento přístup přidává práci nejen na čtivosti, ale jaksi přirozeně vede k propojování nejrůznějších postřehů a fakt do celků vyššího řádu. Fakta a postřehy vyvstávají ve svých souvislostech, a to i napříč různými časovými a kulturněhistorickými kontexty.

Témata práce vycházejí z materiálu samotného a nezdá se, že by cokoli opravdu podstatného zůstalo opomenuto. Za velmi přínosné pokládám zejména téma „podstaty umění a poezie“ (s. 11), které je společné hned několika českým poeovským vykladačům. Zvlášť inspirativní je část věnovaná Albertu Vyskočilovi (s. 123–132), jehož vlastní úvahy a postřehy na téma podstaty poezie se bezprostředně prolínají s jeho přemýšlením o Poeovi.

V této souvislosti si dovolím drobnou poznámku: práce mohla alespoň trochu zabrousit do poeovských ohlasů v českém básnictví 20. století, mezi nimiž vyniká Halasova báseň *Nikde*, která poeovskou metaforu „rozbitiny domu Usherova“ (na Halase mimořádně přímočarou) řadí do bezprostřední blízkosti jednoho z nejslavnějších Goethových výroků, čímž je zjevně naznačeno, v jak vysokém kontextu Halas Poea vnímal (to by se mohlo potvrdit také v Halasově publicistice a/nebo korespondenci). Podobné ozvuky v české poezii možná nebudou výjimkou a vyplatilo by se v tomto směru ještě zapátrat.

Práce si přitom – a to je konečně podstatnější – všímá českých překladů z Poea v širším kontextu české literatury, ať už v souvislosti s Jakubem Arbesem a jeho romanety (s. 28–29), Karlem Čapkem a jeho antiutopiemi (s. 121–122), Vítězslavem Nezvalem a jeho poetikou (s. 135–138), Pavlem Eisnerem a jeho máchovskými výklady Poeova pojetí času (s. 157) či s Josefem Hiršalem a jeho překlady Poeových básní (s. 163–164). Všechny tyto pasáže rovněž považuji za velmi podnětné.

Důležité jsou ovšem i korekce některých dříve publikovaných údajů spojených s Poem, např. v *Lexikonu české literatury* z roku 1999 (s. 38), stejně jako ty oblasti výzkumu, které jsou v práci otevřeny či alespoň připomenuty jako výzva budoucím badatelům: např. časopisecká produkce předminulého století, jež tvořila zásadní (ne-li přímo hlavní) médium pro tehdejší obeznamování českých čtenářů s tvorbou cizích autorů a dosud zůstává v principu

nezmapována (s. 16) či invenční překlady Poeových próz od Josefa Schwarze (s. 174). Stranou by ovšem neměly zůstat ani další podněty, které autorka práce neformuluje přímo, nicméně z jejího výkladu jako výzva vyplývají, např. zařazení české recepce Poea do širšího kontextu vnímání tohoto autora v jiných zemích a kulturách (viz zmínky o baudelairovské interpretaci Poeovy tvorby, s. 48) či rozbor nových pokusů o překlad Poeova *Havrana* (s. 198 a s. 207), které by se mohly pozoruhodně doplňovat s (dnes už klasickým) rozborem Aloise Bejblíka obsaženým v souboru *Havran: Šestnáct českých překladů* (1985).

Celkově vzato, práce zcela splňuje požadavky kladené na tento stupeň kvalifikačních prací jak po stránce svého obsahu a přínosu, tak po stránce formální (překlepy jsou pouze drobné, viz s. 4, s. 33), a proto ji bez jakýchkoli dalších výhrad d o p o r u č u j i k o b h a j o b ě.

V Praze 6. května 2014 PhDr. Stanislav Rubáš, Ph.D.